

КРИМСЬКА
ПРАВОЗАХИСНА
ГРУПА

e-mail: crimeahrg@gmail.com
website: crimeahrg.org

МОНІТОРИНГОВИЙ ОГЛЯД СИТУАЦІЇ З ПРАВАМИ ЛЮДИНИ У КРИМУ

ЗА КВІТЕНЬ – ЧЕРВЕНЬ 2025 РОКУ

м. Київ, 2025 р.

КРИМСЬКА
ПРАВОЗАХИСНА
ГРУПА

Кримська правозахисна група (КПГ) — організація кримських правозахисників і журналістів, метою якої є сприяння дотриманню і захисту прав людини в Криму шляхом формування пильної уваги до проблем дотримання прав людини і міжнародного гуманітарного права на території Кримського півострова, а також пошуку і відпрацювання механізмів для захисту прав людини у Криму¹.

КПГ документує порушення прав людини, воєнні злочини та злочини проти людяності у Криму з 2014 року.

Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну КПГ приєдналася до Коаліції «Україна. П'ята ранку», яка збирає та документує воєнні злочини і злочини проти людяності, вчинені в ході російської збройної агресії в Україні².

КПГ — учасниця Коаліції за Міжнародний кримінальний суд³.

¹ <https://crimeahrg.org/uk/>

² <https://www.5am.in.ua/>

³ <https://www.coalitionfortheicc.org/>

ЗМІСТ

1. ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРАВА	2
НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ.....	2
Викрадення у Херсонській та Запорізькій областях та вивезення до Криму.....	2
ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ	3
Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування.....	3
«Справа кримських мусульман»	5
«Справи українських диверсантів»	6
Переслідування за звинуваченням в участі у батальйоні ім. Н. Челебіджіхана	8
Переслідування Свідків Єгови	9
Цивільні особи, звільнені з російських колоній.....	9
СВОБОДА ДУМКИ, СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЇ.....	11
СВОБОДА СЛОВА ТА ВИСЛОВЛЮВАННЯ ДУМКИ	11
Переслідування за підтримку України й антивоєнну позицію	11
2. ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА	13
ПРИМУСОВЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАХИСТОМ, З ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ НА ТЕРИТОРІЮ ОКУПАЦІЙНОЇ ДЕРЖАВИ	13
ПРИЗОВ ОСІБ, КОТРІ МЕШКАЮТЬ НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ, ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА ТА МОБІЛІЗАЦІЯ.....	14
АТАКИ НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З КРИМУ	15

1 ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ

ВИКРАДЕННЯ У ХЕРСОНСЬКІЙ ТА ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТЯХ ТА ВИВЕЗЕННЯ ДО КРИМУ

Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну окупований Крим продовжує використовуватися російською владою для утримування цивільних осіб, викрадених з ново-окупованих територій, зокрема Херсонської та Запорізької областей. Для незаконного утримання цивільних осіб так само діють СІЗО №1, яке функціонувало до 2022 року, та створені після 24 лютого 2022 року СІЗО №2 та СІЗО №8.

Викрадені цивільні особи у Криму стають фігурантами кримінальних справ або утримуються *incommunicado* без надання їм правової допомоги та можливості повідомити своїм родичам про місце свого перебування. Кримінальні справи проти викрадених цивільних осіб, серед яких громадські активісти, волонтери та представники місцевої влади, розглядають «суди» в окупованому Криму, суди на території РФ (включно із військовими судами РФ) або «суди», створені на окупованих територіях після 24 лютого 2022 року.

КПГ верифікувала щонайменше
94 цивільні особи, викрадених
з Херсонської та Запорізької
областей та вивезені до Криму*

*Станом на червень 2025 року

Станом на червень 2025 року КПГ верифікувала щонайменше **94 цивільні особи**, викрадених з Херсонської та Запорізької областей та вивезену до Криму. Більшість з них утримувалася або утримується у СІЗО №2 Сімферополя.

23 квітня Апеляційний військовий суд РФ **залишив в силі вирок** Південного окружного військового суду викраденому у Мелітополі волонтеру **Ярославу Жуку** – 14 років позбавлення волі за звинуваченнями у скоєнні акту міжнародного тероризму (ст. 361 ч.1; ст. 30 ч. 1, ст. 361 ч. 1 КК РФ).

ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Щонайменше **284 громадянина України** перебуває у місцях позбавлення волі через політично мотивоване та/або релігійне кримінальне переслідування. Список таких осіб постійно оновлюється на сайті КПГ за посиланням: <https://dela.crimeahrg.org/uk/>

Щонайменше **284 громадянина України** перебуває у місцях позбавлення волі через політично мотивоване та/або релігійне кримінальне переслідування у Криму

ЖІНКИ, ПОЗБАВЛЕНІ ВОЛІ ЧЕРЕЗ ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

У місцях несвободи на території Криму та РФ перебуває щонайменше **25 жінок** з Криму та Херсонської та Запорізької областей¹.

7 квітня стало відомо про те, що окупаційний «Херсонський обласний суд» засудив 19-річну жительку окупованої частини Херсонщини **Юлію Соколову** до 9 років колонії загального режиму за ст. 276 КК РФ (шпигунство) та ст. 275 КК РФ (державна зрада). Після затримання певний час жінка утримувалася у СІЗО Сімферополя.

6 травня стало відомо про зникнення 24-річної кримської татарки **Хатідже Буюхчан**. Дівчина сіла в автобус у Старому Криму до Сімферополя. Після цього зв'язок з нею зник. Через декілька днів її рідні дізналися про те, що вона знаходиться

¹ В інтересах затриманих та в цілях безпеки їхніх родин всі імена жінок не оприлюднюються.

Щонайменше **25 цивільних жінок** з Криму та Херсонської та Запорізької областей перебувають у місцях несвободи на території Криму та РФ

в управлінні ФСБ РФ у Сімферополі. Адвоката, який уклав договір з батьками, не допустили до неї, що свідчить про перешкоджання у її захисті. За інформацією КПП, Хатідже утримується у СІЗО №1 Сімферополя. ФСБ звинувачує її у скоєнні злочинів за ч. 1 ст. 30, ч. 1 ст. 205 (організація діяльності терористичної організації), ч. 3 ст. 222.1 КК РФ (Незаконне придбання, передача, зберігання вибухових речовин або вибухових пристроїв). Формально її затримання було оформлено лише 13 травня. Це підтверджує те, що вона тиждень утримувалася безпідставно та була викрадена представниками ФСБ РФ. 15 травня «суд» постановив взяти її під варту.

15 травня Південний окружний військовий суд **засудив Оксану Шевченко** до 10 років позбавлення волі й штрафу у розмірі 500 тисяч рублів. Її звинуватили у сфабрикованій «справі про замах на «голову» Криму С. Аксьонова».

26 травня стало відомо про те, що у селищі Чорноморське ФСБ РФ викрала 62-річну фельдшерку швидкої медичної допомоги **Тамару Чернуху**. Жінка зникла не пізніше ніж 5 лютого, і досі російські силовики офіційно заперечують, що мають інформацію про її процесуальний статус та місце перебування. Родичі жінки після її зникнення звернулися до поліції. Для обстеження житла прибула оперативно-слідча група. Проте під час обстеження представнику групи надійшов телефонний дзвінок, після якого обстеження було припинено. Неофіційно поліцейські повідомили родичам, що Тамару Чернуху затримали за підозрою у «державній зраді».

5 червня «Верховний суд» Криму засудив 35-річну мешканку Ялти **Людмилу Колесникову** до 17 років колонії загального режиму за ст. 275 КК РФ (державна зрада). Мешканка Ялти, юристка Людмила Колесникова з 2011 року працювала в МВС Криму. Після окупації залишилася на посаді слідчої до 2018 року, потім, до 2019 року працювала дізнавачем в окупаційних органах влади. У 2019 році звільнилася. З 2022 року Людмила жила в Ірландії. У червні 2024 року приїхала на похорон матері до Ялти та була затримана співробітниками ФСБ. Її звинуватили у наданні фінансової допомоги Україні у розмірі 25 євро через покупку цифрових поштових марок «російський військовий корабель». Людмила наразі утримується у СІЗО №2 Сімферополя.

5 червня Третій апеляційний суд загальної юрисдикції міста Сочі **залишив** чинним вирок «Севастопольського міського суду» від 24 березня 2025 року про засудження 66-річної

уродженки Закарпатської області **Ніни Тимошенко** до 16 років позбавлення волі за буцімто «державну зраду на користь України». Її обвинуватили у передачі спецслужбам України інформації про місцезнаходження кораблів Чорноморського флоту РФ.

11 червня стало відомо про те, що трьох жінок у Криму **звинуватили** у «державній зраді». За версією ФСБ РФ, 28-річна мешканка Джанкойського району буцімто сфотографувала місця розміщення ППО та дислокації російських військових у Криму.

Крім того, у Севастополі кримінальну справу за звинуваченням у «державній зраді» порушили стосовно 42-річної жінки та її 24-річної доньки. ФСБ РФ звинувачує їх у співпраці з представниками українських спецслужб та передачі Головному управлінню розвідки України інформації про російські військові об'єкти.

Стало відомо про те, що у лютому 2025 року викрадена у Херсоні у 2022 році волонтерка **Ірина Горобцова** **написала листа** до Координаційного штабу України з питань поводження з військовополоненими, СБУ, Офісу президента України з проханням повернути з російських в'язниць українських жінок, яких незаконно затримали на окупованих територіях. Ірина була засуджена до 10,5 років колонії за звинуваченнями у «шпигунстві». У своїх листах до батьків вона розповідала про жінок, які загинули у місцях несвободи на новоокупованих територіях. Ірина називає серед загиблих **Тетяну Мудренко**, яка була зґвалтована та вбита у Скадовську Херсонської області, **Тетяну Плачкову**, яка померла після катувань у Мелітополі, **Наталю Рибальченко**, яка скоїла суїцид через жорстоке поводження з нею в окупованому селищі Приазовське Запорізької області.

«СПРАВА КРИМСЬКИХ МУСУЛЬМАН»

Фігурантів цієї справи, більшість з яких — кримські татари, звинувачують у причетності до ісламських організацій або у пропаганді діяльності організацій, які в РФ визнані терористичними чи екстремістськими, але не є такими за законодавством України. Справи розглядаються з порушенням права на справедливий суд, основними доказами для суду є свідчення анонімних свідків (багато хто з них — співробітники ФСБ РФ), досудові показання свідків, котрі у подальшому в суді заявляють, що такі свідчення надали під тиском, лінгвістичні експертизи розмов обвинувачених мусульман. Докази, надані стороною захисту, зазвичай судді не беруть до розгляду.

Станом на кінець червня 2025 року кількість мешканців Криму, позбавлених волі у «справі кримських мусульман», склала **щонайменше 109 осіб**.

1 квітня відбулися обшуки у будинках чотирьох кримських татар у Білогірському районі. Співробітники ФСБ РФ шукали зброю та інші заборонені предмети, включаючи книги, внесені до списку забороненої літератури. Крім того, 1 квітня в селі Земляничне Білогірського району ФСБ провела обшук у будинку, де живуть батьки кримськотатарської журналістки Гульсум Халілової, яка зараз працює у телекомпанії ATR у Києві. За результатами обшуку був складений протокол про те, що «нічого не знайдено».

1 квітня суддя «Київського районного суду» Сімферополя Ольга Кузнецова **продовжила термін** тримання під вартою до 4 липня фігурантам «четвертої Джанкойської групи»: **Еміру Куртнезірову, Бахтіяру Аблаєву, Рустему Мустафаєву, Абібуллі Смедляєву та Мірзаалі Тажибаєву**. Троє з них не змогли бути присутніми на засіданні, оскільки проходять судово-психіатричну експертизу у закритому медичному закладі.

3 квітня у будинку **Анни Богачової**, дружини кримського політв'язня Вадима Сірука, **окупаційна поліція провела допит**. Анну розпитували про її чоловіка та підпал могили військового кореспондента російського видання «Ізвестія» Олександра Федорчака. Поліцейські погрожували жінці обшуками й вилученням телефону, якщо вона не буде відповідати на всі питання.

17 квітня Верховний суд РФ **відхилив** касаційну скаргу та залишив чинним вирок Південного окружного військового суду РФ для 5 кримських татар, які відбувають покарання за обвинуваченнями в участі у «Хізб ут-Тахрір». **Акім Бекіров, Рустем Сейтхалілов і Сейтвелі Сейтабдієв** засуджені до 14 років ув'язнення, Асан Яніков та Ескендер Сулейманов — до 15 років.

29 квітня у Південному окружному військовому суді Ростова **оголосили** вироки фігурантам «другої Джанкойської групи». 69-річного жителя Джанкоя, майстра з ремонту побутової техніки **Халіла Мамбетова** та 55-річного підприємця з Джанкойського району **Рефата Сейдаметова** засудили до 14 років ув'язнення з відбуванням перших 4 років у в'язниці, а іншу частину строку — у виправній колонії суворого режиму.

41-річному будівельнику **Осману Абдуразакову**, 51-річному будівельнику **Леману Зекеряєву** та 39-річному майстру з побутової техніки **Екрему Крошу** також суд призначив покарання у вигляді позбавлення волі строком на 14 років. 31-річний спеціаліст з ремонту платіжних терміналів **Айдер Асанов** засуджений до 11 років колонії з відбуванням перших 3 років у в'язниці.

Усіх шістьох активістів суд визнав винними за звинуваченнями в участі у діяльності ісламської політичної партії «Хізб ут-Тахрір» (ч. 2 ст. 205.5 КК РФ), а також у приготуванні до насильницького захоплення влади (ч. 1 ст. 30, ст. 278 КК РФ).

25 червня «Київський районний суд» Сімферополя **продовжив** термін тримання під вартою до 4 жовтня 2025 року фігурантам «четвертої Джанкойської групи»: **Еміру Куртнезірову, Рустему Мустафаєву, Абібуллі Смедляєву та Мірзаалі Тажибаєву**.

«СПРАВИ УКРАЇНСЬКИХ ДИВЕРСАНТІВ»

За «справами українських диверсантів і шпигунів» в ув'язненні перебувають **щонайменше 102 громадянина України**, серед них затримані у Криму (починаючи з 2014 року), та щонайменше 39 людей, які були викрадені у Запорізькій або Херсонській областях після 24 лютого 2022 року та вивезені до СІЗО Криму.

У таких справах ФСБ РФ під час затримання звинувачує затриманих «у підготовці диверсій, зберіганні зброї та шпигунстві». У цих справах зафіксовано незаконні методи ведення слідства, застосування тортур та психологічного тиску для отримання свідчень зізнання, порушення презумпції невинуватості, поширення ФСБ РФ через російські ЗМІ постановочні відео «зізнання».

3 квітня суддя «Верховного суду» Криму Алла Хіневіч засудила жителя Ялти **Чараза Акімова** до 5 років позбавлення волі за ст. 275.1 КК РФ (співпраця з іноземною державою). Чоловіка звинуватили у передачі інформації про військову техніку РФ через телеграм-канал військової розвідки України.

3 квітня «Верховний суд» Криму **засудив** жителя Ялти до 5 років і 25 днів ув'язнення в колонії загального режиму за буцімто «співпрацю з іноземною державою». За версією ФСБ РФ, 31-річний чоловік нібито із липня 2023 до березня 2024 року спілкувався через

месенджери з представниками Міністерства оборони України та зробив фотографії та відео місць дислокації збройних сил РФ у Ялті.

У ніч з 6 на 7 травня у Севастополі особи, які представились співробітниками ФСБ РФ, **затримали Гріщенкова Сергія** та вивезли чоловіка у невідомому напрямку. Він мав публічну проукраїнську позицію. Чоловіка звинувачують у «державній зраді», але офіційна інформація відсутня.

8 квітня затримали 18-річного жителя Сімферополя за підозрою у підготовці підпалу однієї з будівель у місті (ч. 1 ст. 30, ч. 1 ст. 205 КК РФ) та, за рішенням «суду», взяли під варту.

10 квітня стало відомо про те, що **Геннадій Лимешко**, засуджений у 2018 році у Криму за нібито підготовку диверсій, **відбув строк** незаконного ув'язнення. Проте проти нього, ймовірно, відкрили нову кримінальну справу буцімто за «публічні заклики до екстремістської діяльності». Геннадій Лимешко відбув термін у лютому 2025 року та мав вийти на свободу. Проте спочатку його доставили до Центру тримання іноземних громадян. Згодом його дружина Ірина отримала повідомлення про те, що Геннадія вивезли з центру до СІЗО, ймовірно, міста Ставрополь.

23 квітня суддя Апеляційного військового суду РФ Максим Панін **залишив в силі** вирок судді Південного окружного військового суду **Ярославу Жуку**, викраденому у Мелітополі у 2022 році. Він засуджений до 14 років колонії суворого режиму за ч. 1 ст. 361 КК РФ (акт міжнародного тероризму).

У травні окупаційний «суд» **ухвалив** вирoki трьом мешканцям Криму, звинуваченим у «державній зраді» за ст. 275 КК РФ. **Владислава Афанасьєва** засудили до 15 років колонії суворого режиму нібито за передачу ЗСУ інформації про кораблі у Феодосійській затоці, фотографій військової частини та фінансування української армії. **Ковірниченко** засуджений до 16 років колонії суворого режиму та штрафу у розмірі 400 тис. рублів за буцімто передачу координат дислокації військових РФ у Краснодарському краї та місця розміщення прикордонних кораблів у Керчі. **Юрій В'юненко**, за версією ФСБ, буцімто зв'язався з СБУ та надав координати установки ППО й інформацію про переміщення техніки до зони бойових дій. Його засудили до 15 років колонії суворого режиму.

2 травня власнику банного комплексу **Олегу Лисенку** пред'явили **звинувачення** у «державній зраді» за ст. 275 КК РФ. Він буцімто переказав кошти на рахунок, який має відношення до Збройних сил України. Чоловіка взяли під варту, він свою вину не визнає.

13 травня мешканця Керчі звинуватили у «співпраці з українськими спецслужбами». За версією ФСБ, чоловік буцімто у 2023 році встановив контакт через соцмережі з представником ГУР України й збирав відомості про місце розташування засобів протиповітряної оборони у Керчі.

15 травня двох жителів Севастополя **затримали** за підозрою у співпраці з СБУ. За версією ФСБ, один з чоловіків передав СБУ інформацію про «дислокацію озброєння та військової техніки», а у іншого чоловіка буцімто було знайдено вибуховий пристрій.

5 червня 47-річного мешканця Севастополя, уродженця Житомирської області **засудили** за «державну зраду» до 20 років колонії та штрафу у розмірі 50 тисяч рублів. ФСБ стверджує, що він буцімто фільмував «обстановку біля будівлі МВС у Сімферополі для передачі відео СБУ».

23 червня Володимира Боднаря, затриманого разом з Оксаною Шевченко в рамках сфабрикованої справи «про замах на «голову» Криму Сергія Аксьонова», **засудили** до 13 років колонії суворого режиму та штрафу у розмірі 500 тисяч рублів. Володимир Боднар та Оксана Шевченко уклали досудові угоди про співпрацю зі слідством під тиском ФСБ.

Третій фігурант «справи про замах на Аксьонова» 76-річний **Володимир Ананьєв** заявив під час судового засідання про те, що справу сфабриковано, а свою вину він не визнає. 28 червня йому **продовжили** термін тримання під вартою у СІЗО Ростова до листопада 2025 року.

19 червня Південний окружний військовий суд **засудив** жителя Севастополя **Сергія Кучеренка** до 17 років колонії суворого режиму, визнавши його винним у «державній зраді» та підготовці терористичного акту. За версією ФСБ, він планував підірвати військовий вертоліт Ка-27 на аеродромі окремого змішаного авіаційного полку Чорноморського флоту.

27 червня двох жителів Севастополя — 59-річного **Дмитра Подобєдова** та 52-річного **Костянтина Королькова** ФСБ **звинуватила** у «спробі підірвати газопровід на замовлення української розвідки» та «зборі відомостей про російські військові об'єкти».

30 червня стало відомо про затримання двох мешканців Ялти за «державну зраду». За версією ФСБ, підозрювані 1977 і 1993 років народження передавали СБУ фото та відео об'єктів критичної інфраструктури та військової техніки в Криму.

Крім цього, за схожими звинуваченнями триває переслідування і жінок, серед яких Хатідже Буюхчан, Оксана Шевченко, Тамара Чернуха, Людмила Колесникова, Ніна Тимошенко та інші. Детальніше у розділі «Жінки, позбавлені волі через політично мотивоване кримінальне переслідування».

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ЗВИНУВАЧЕННЯМ В УЧАСТІ У БАТАЛЬЙОНІ ім. Н. ЧЕЛЕБІДЖІХАНА

Офіційною підставою переслідування обвинувачених у Криму за ч. 2 ст. 208 КК РФ. (Участь у незаконному збройному формуванні, яке діє в цілях, що суперечать інтересам Російської Федерації) є те, що вони не з'явилися добровільно у силові структури РФ і не заявили про свою участь у «Кримськотатарському добровольчому батальйоні ім. Номана Челебіджіхана». Оголошеним слідством доказом діяльності батальйону проти інтересів РФ є інформація зі ЗМІ про те, що метою створення батальйону була деокупація Криму. 1 червня 2022 року Верховний суд РФ визнав «терористичним» й заборонив на території РФ «кримськотатарський добровольчий батальйон ім. Номана Челебіджіхана».

За звинуваченнями в участі у батальйоні імені Н. Челебіджіхана позбавлена волі щонайменше **36 осіб**, включаючи громадян України, викрадених російськими військовими на півдні України після 24 лютого 2022 року.

У квітні стало відомо про те, що кримського татарина **Халіла Аметова**, затриманого у серпні 2022 року на окупованій частині Херсонщини, засудили до 5 років колонії, звинувативши у причетності до батальйону ім. Н. Челебіджіхана. Після затримання він був перевезений до СІЗО Сімферополя, а наразі утримується у колонії «Владімірський централ» у Владімірській області РФ.

23 травня Південний окружний військовий суд у Ростові **засудив** громадянина України **Ігоря Варчука** до 20 років позбавлення волі за звинуваченням у «терористичній діяльності» через нібито його участь у батальйоні імені Номана Челебіджіхана.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ СВІДКІВ ЄГОВИ

У 2017 році Верховний суд РФ визнав організацію «Свідки Єгови» екстремістською організацією та заборонив її діяльність на території РФ, включно з кримськими осередками «Свідків Єгови». З 2018 року розпочалося переслідування «Свідків Єгови» за кримінальними справами. У 2020 році було ухвалено перші вирoki учасникам організації «Свідки Єгови» з позбавленням волі.

За інформацією КППГ, у Криму **щонайменше 13 віруючих «Свідків Єгови»** отримали обвинувальні вирoki за свою віру (Артем Герасимов, Олександр Дубовенко, Євген Жуков, Олександр Литвинюк, Володимир Маладика, Володимир Сакада, Віктор Сташевський, Сергій Філатов, Ігор Шмідт, Артем Шаблій, Максим Зінченко, Сергій Парфенович та Юрій Геращенко).

10 червня стало відомо, що суддя «Севастопольського міського суду» Єлена Єланська залишила без змін вирок «Гагарінського районного суду Севастополя», який у січні засудив «Свідків Єгови» **Віктора Кудінова та Сергія Жигалова** до 6 років позбавлення волі. Вони були затримані після обшуків у серпні 2022 року.

У червні справу 53-річного жителя Керчі **Віталія Бурика** передали до окупаційного «суду». У жовтні 2024 року чоловіка затримали на робочому місці і доставили додому для проведення обшуку, після цього його відправили під домашній арешт. Віталія Бурика звинувачують в організації діяльності «забороненої релігійної організації».

ЦИВІЛЬНІ ОСОБИ, ЗВІЛЬНЕНІ З РОСІЙСЬКИХ КОЛОНІЙ

15 січня 2025 року Андрій Коломієць, який відбув 10 років незаконного ув'язнення за політично мотивованою справою, вийшов з колонії у Краснодарі. Одразу після виходу з території колонії він був затриманий представниками МВС РФ та доставлений, за рішенням суду, до Центру тимчасового тримання іноземних громадян відділу МВС РФ Гулькевичському району. 10 квітня Гулькевичський районний суд Краснодарського краю **постановив** продовжити термін перебування Андрія Коломійця у Центрі тимчасового тримання іноземних громадян ще на 90 діб. 14 квітня завершувався попередній 90-денний термін.

Ця практика є системною щодо громадян України, які звільнилися з місць позбавлення волі в РФ після 24 лютого 2022 року.

23 квітня після 2,5 років ув'язнення на свободу **вийшов** кримчанин **Олександр Тарапон**, який відбув строк покарання за звинуваченням у «дискредитації російської армії». Олександра затримали у березні 2022 року. 21 жовтня 2022 року «Алуштинський суд» ухвалив вирок про позбавлення волі строком на 2,5 роки у колонії суворого режиму у справі про «розповсюдження неправдивої інформації про російську армію» (ст. 207.3 КК РФ). За версією ФСБ РФ, 31-річний чоловік розклеїв у місті листівки про родича дружини, який бере участь у війні проти України. З метою не допустити участі у війні членів родини, Олександр виготовив листівки з написом «Здесь жиВет Военный преступник — убийца детей Орленко Ю.» і розклеїв їх.

26 травня Мінусинський міський суд Красноярського краю **звільнив** від відбування покарання у колонії незрячого політв'язня **Олександра Сізікова** у зв'язку з хворобою засудженого (ст. 81 КК РФ, п. 6 ст. 397 КПК РФ). Олександр Сізіков повністю втратив зір

і потребує спеціального догляду. Захист наголошував на тому, що його захворювання входить до затвердженого урядом РФ переліку хвороб, що перешкоджають відбуванню покарання у місцях несвободи.

Олександра затримали 7 липня 2020 року у селі Севастянівка Бахчисарайського району та звинуватили за ч.1 ст. 205.5 КК РФ («діяльність терористичної організації», типові звинувачення у фабрикованих справах проти кримських татар буцімто за участь в Хізб ут-Тахрір). Після цього його помістили під домашній арешт. 17 травня 2023 року Південний окружний військовий суд у Ростові засудив Олександра Сізікова до 17 років колонії, після чого він був етапований до колонії міста Мінусинськ у Красноярському краї РФ.

20 червня журналіст Радіо Свобода Владислав Єсипенко **вийшов** на свободу у зв'язку із завершення незаконного терміну позбавлення волі. Він був затриманий 10 березня 2021 року та засуджений до 5 років колонії за «зберігання та переробку вибухового пристрою». Проте реальною причиною переслідування була його журналістська діяльність у Криму. 31 вересня 2022 року Владислав утримувався у виправній колонії №2 міста Керч.

СВОБОДА ДУМКИ, СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЇ

12 червня співробітники «Головного управління з протидії екстремізму МВС РФ» (Центр Е) **вручили повідомлення** про складання адміністративного протоколу голові незалежної мусульманської громади «Eski Qırım» (Старий Крим) Ідрису Юрдамову. Його звинувачують у «зберіганні екстремістських матеріалів», заборонених в РФ.

СВОБОДА СЛОВА ТА ВИСЛОВЛЮВАННЯ ДУМКИ

Окупаційна влада РФ продовжує практику кримінального переслідування громадянських журналістів за справами, сфабрикованими за терористичними статтями або статтями про зберігання зброї чи вибухівки, шпигунство, диверсію. Щонайменше **17 кримських журналістів** позбавлені особистої свободи в рамках політично мотивованих кримінальних справ: Олексій Бессарабов, Дмитро Штибліков, Сейран Салієв, Марлен (Сулейман) Асанов, Тимур Ібрагімов, Сервер Мустафаєв, Осман Аріфмететов, Ремзі Бекіров, Руслан Сулейманов, Рустем Шейхалієв, Амет Сулейманов, Асан Ахтемов, Ірина Данилович, Вілен Темер'янов, Ернес Аметов, Рустем Османов, Азіз Азізов.

Окупаційна влада РФ продовжує застосовувати практику переслідування журналістів в адміністративному порядку. У травні до російського «Реєстру іноземних агентів» **внесли** журналістку видання «Грати», правозахисницю та активістку Криму Лутфіє Зудієву. Осіб, медіа та організації, внесених до цього реєстру, РФ вважає тими, які діють під впливом інших країн. Після внесення до реєстру таким особам чи організаціям доводиться вказувати статус «іноагента» у всіх публікаціях і регулярно звітувати перед владою.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ Й АНТИВОЄННУ ПОЗИЦІЮ

Протягом квітня-червня 2025 року КПГ задокументувала щонайменше **122 адміністративних провадження**, переданих на розгляд до «судів» Криму за ст. 20.3.3. КпАП РФ («дискредитація російської армії»). За 115 з них було ухвалено рішення про призначення адміністративного покарання (штраф або адміністративний арешт). Всього за період повномасштабного вторгнення КПГ задокументувала щонайменше **1274 таких адміністративних провадження**.

6 травня у селі Советському Феодосійського району ФСБ РФ **затримала** 52-річного місцевого мешканця. За версією слідства, чоловік залишав коментарі у проукраїнських Telegram-чатах, у яких буцімто містилися заклики до знищення «Кримського» мосту. Чоловіка звинувачують за статтею 205.2 КК РФ (публічні заклики до здійснення терористичної діяльності через Інтернет). Стаття передбачає покарання до 7 років позбавлення волі. За повідомленням ФСБ, затриманий чоловік буцімто систематично коментував українські телеграм-канали, демонструючи «вкрай деструктивну позицію».

7 травня «Ленінський районний суд» Криму **оштрафував** на 45 тисяч рублів за «дискредитацію російської армії» 30-річну працівницю транспортного держпідприємства, яка в українських Telegram-каналах підтримувала у коментарях дії Збройних сил України та писала про те, що чекає українську армію у Севастополі.

За період повномасштабного вторгнення КПГ задокументувала щонайменше **1274 адміністративних провадження** за ст. 20.3.3. КпАП РФ («дискредитація російської армії»)

8 травня був затриманий житель Симеїзу Денис Сасс за допис у соцмережі, у якому «містилася» підтримка Збройних сил України та «нацистська символіка». Проти чоловіка склали адміністративний протокол, «Ялтинський суд» призначив йому 10 діб адміністративного арешту.

22 травня «Ленінський районний суд» **засудив** 49-річну мешканку селища Леніно до штрафу у розмірі 50 тисяч рублів за «дискредитацію російської армії та президента РФ». Кримчанка буцімто розмістила у чаті мешканців будинку від свого імені публікацію, яка «дискредитувала ЗС РФ та В. Путіна».

У квітні-червні КПГ продовжила документувати кримінальні та адміністративні справи проти кримчан, в яких підставою для порушення справи стали публікації проросійського блогера Олександра Таліпова, засновника та координатора інтернет-спільноти під назвою «Кримський СМЕРШ». Учасники спільноти переслідують тих, хто не підтримує російську владу та війну проти України, публікують персональну інформацію про таких людей, розпалюють ненависть до них, закликають до переслідування їх, подають доноси до ФСБ та МВС РФ. На думку аналітиків Кримської правозахисної групи, діяльність Таліпова **можна розцінювати** як пряму співучасть у переслідуванні жителів окупованих територій за їхню публічну проукраїнську позицію.

У квітні стало відомо про те, що в домі кримської татарки Сусанни Ісмаїлової в селі Софіївка Сімферопольського району в березні провели обшук через її проукраїнську позицію, висловлену у соцмережах. Місцевий «суд» призначив їй штраф у розмірі 50 тисяч рублів.

Канал Таліпова повідомив про те, що мешканець Красногвардійського району буцімто негативно висловлювався про дії ЗС РФ. Чоловіка заарештували на 10 діб та оштрафували на 40 тисяч рублів.

20 травня на каналі Таліпова повідомили про те, що ФСБ затримала 25-річну кримчанку Ольгу Дробчук, яка у соцмережах буцімто підтримувала Збройні сили України та «чекала ЗСУ». Дівчину змусили вибачитись під відеозапис та склали щодо неї протокол за ч. 1 ст. 20.3.3.

13 червня 24-річну мешканку села Скворцове Сімферопольського району Ельназ Чарухову оштрафували на 50 тисяч рублів за буцімто дописи у соцмережах на підтримку України, проте від «вибачення» на камеру дівчина відмовилася.

26 червня на каналі Таліпова повідомили про затриманого 38-річного мешканця Алушти Ігоря Качурця, який буцімто «фільмував роботу ППО РФ та викладав у телеграм-канал».

2 ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

ПРИМУСОВЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАХИСТОМ, З ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ НА ТЕРИТОРІЮ ОКУПАЦІЙНОЇ ДЕРЖАВИ

В порушення ст. 49 Женевської конвенції (IV) про захист цивільного населення під час війни 1949 року та ст. 85 Додаткового протоколу (I) до Конвенції від 1977 року, російська окупаційна влада здійснює примусове індивідуальне переміщення цивільних осіб, що перебувають під захистом, з окупованої території Криму на власну територію. Цивільні особи з Криму, обвинувачені чи засуджені за політичними мотивами переміщуються з Криму до СІЗО та колоній на території РФ.

11 квітня кримського татарина **Ансара Османова**, засудженого до 20 років позбавлення волі, етапували з СІЗО-3 міста Новочеркаськ Ростовської області до російської в'язниці у Володимирі.

25 квітня стало відомо про те, що засудженого на 13 років підприємця **Арсена Абхаїрова** етапували до колонії Новочебоксарська у Чувашії. З січня 2024 року він утримувався у колонії в Улан-Уде (Республіка Бурятія). До цього політв'язень утримувався у в'язниці Єнісейська (Красноярський край). За словами рідних, останнім часом у нього загострилися проблеми із зубами та варикоз.

28 квітня 44-річного **Тимура Ялкабова**, засудженого до 17 років позбавлення волі, етапували з в'язниці №1 міста Димитровград Ульяновської області до колонії Мурманська.

21 травня 45-річного громадянського журналіста **Рустема Шейхалієва** етапували до в'язниці Благовіщенська Амурської області.

30 травня стало відомо про те, що засудженого на 14 років **Рустема Шейхалієва** доставили до колонії в селі Середньобіла Амурській області.

16 червня засудженого на 13 років ув'язнення **Ленура Сейдаметова** етапували з в'язниці міста Єлець Липецької області. За словами дружини, під час етапу її чоловік був у кількох установах. Він розповів, що кінцевою точкою етапу стане виправна колонія №3 у селі Середньобіла Амурської області.

23 червня засудженого на 16 років та 9 місяців позбавлення волі **Енвера Мамутова** перевезли з колонії у Ставропольському краї до ВК¹-3 у Чуваській Республіці.

¹ Виправна колонія.

24 червня засудженого на 13 років позбавлення волі 57-річного **Яшара Муєдінова** етапували до ВК-5 міста Корьяжма Архангельської області.

27 червня стало відомо про те, що **Ленура Сейдаметова**, засудженого до 13 років позбавлення волі, етапували до ВК-3 у селі Середньобіла Амурської області.

ПРИЗОВ ОСІБ, КОТРІ МЕШКАЮТЬ НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ, ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА ТА МОБІЛІЗАЦІЯ

РФ використовує кримчан у повномасштабній війні проти України. З метою примусу до служби в ЗС РФ окупаційна влада використовує кримінальне переслідування за ухилення від такої служби за ст. 328 КК РФ (Ухилення від служби у Збройних силах РФ). За квітень-червень 2025 року у «судах» Криму розглядалося щонайменше **36 справ** за цією статтею, з яких:

- 23 обвинувальних вироків в «судах» першої інстанції,
- 4 рішення апеляційної інстанції про залишення вироку чинним,
- 9 справ знаходяться на розгляді у «судах».

За весь період окупації КПГ задокументувала щонайменше 613 таких кримінальних справ. Найчастіше «суди» призначають штрафи до 50 тисяч рублів. Однак виплата штрафу не звільняє від проходження служби.

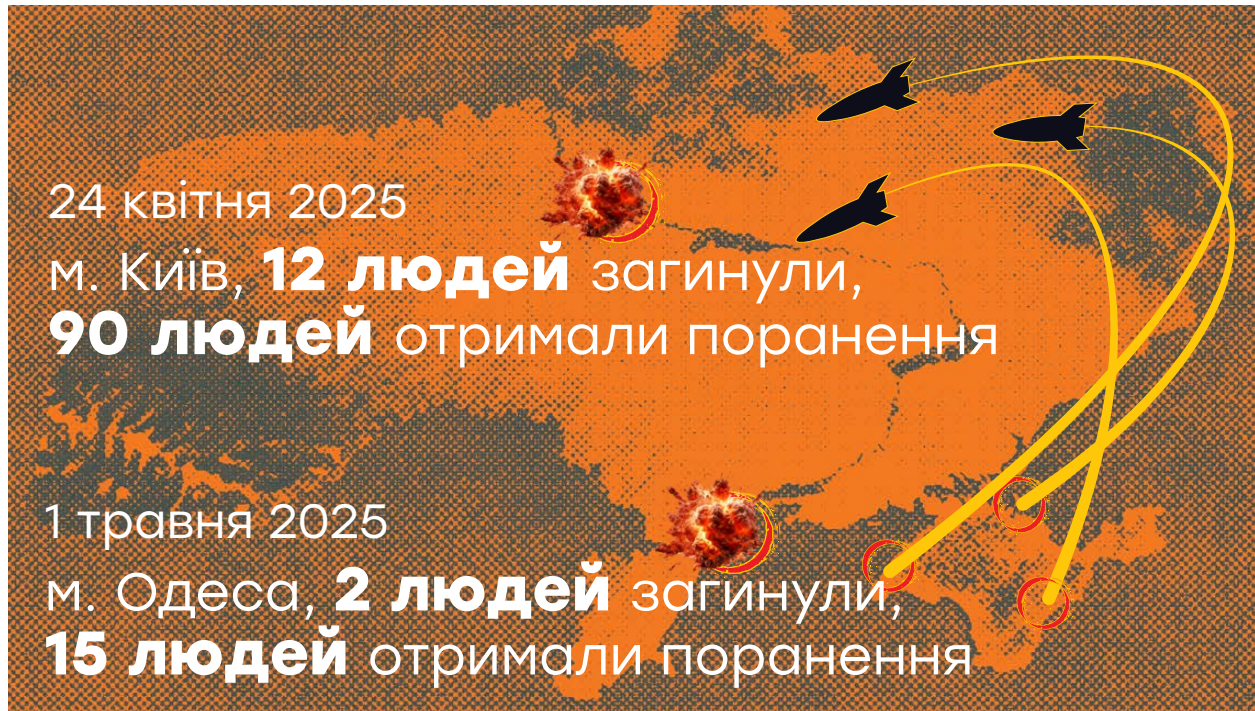
1 квітня розпочалася чергова, 21-а незаконна призовна кампанія до ЗС РФ у Криму. **24 червня В. Путін підписав указ № 412** «Про внесення змін до переліку відомостей, що віднесені до державної таємниці» («О внесении изменений в перечень сведений, отнесенных к государственной тайне»). Цим документом вносяться зміни до переліку відомостей, які у РФ підпадають під поняття «державної таємниці». З 24 червня до державної таємниці відносяться усі відомості про мобілізаційну підготовку, плани з мобілізації та основи державної політики у сфері мобілізації у РФ. Така інформація є секретною, а її розповсюдження заборонено без спеціального дозволу. Крім цього, указ доповнив положення про мобілізаційні об'єкти, їхні плани, розташування, організацію, захищеність, діяльність у період мобілізації і війни, які так само підпадають під охорону державної таємниці.

Щонайменше **613 кримінальних справ** за ст. 328 КК РФ за ухилення від служби у збройних силах рф за період окупації

*Станом на 30 червня 2025 року

АТАКИ НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З КРИМУ

Після 24 лютого 2022 року з території окупованого Криму й акваторії Чорного моря РФ завдає постійні ракетні удари, удари БпЛА й авіаудари по багатьом цивільним об'єктам України, внаслідок чого загинули чи були поранені цивільні. З кінця вересня 2022 року РФ активно застосовує дрони для атак цивільної інфраструктури. Значна частина таких дронів також запускається з території окупованого півострову.

24 квітня російські війська **здійснили комбінований удар** по Україні, випустивши 215 повітряних цілей, включаючи дрони-камікадзе «Shahed» з мису Чауда (Крим) та 12 крилатих ракет «Калібр» з акваторії Чорного моря. Внаслідок атаки постраждали Київщина, Харківщина, Дніпропетровщина, Житомирщина, Запоріжжя та Хмельниччина. У Києві загинуло щонайменше 12 людей та 90 людей отримали поранення, серед яких діти. Руйнування зафіксовано у п'яти районах Києва, найбільше постраждав Святошинський район, де були пошкоджені та зруйновані житлові будинки та об'єкти інфраструктури.

1 травня збройні сили РФ **здійснили масований комбінований удар** по Одесі, використовуючи у тому числі дрони-камікадзе «Shahed-136» та балістичні ракети «Іскандер-М» з окупованого Криму. Внаслідок удару були пошкоджені залізнична та портова інфраструктура, 16-поверховий будинок, понад 50 квартир, приватні будинки, навчальний заклад та супермаркет. Двоє працівників «Укрзалізниці» загинули, ще 15 осіб постраждали.

29 червня російські війська здійснили **масовану атаку по Україні**, задіявши понад 500 повітряних цілей, включаючи дрони та ракети. Запуски здійснювались зокрема і з окупованого Криму та акваторії Чорного моря. Удари припали на Миколаївщину, Полтавщину, Кременчук та Львівщину. Найбільше постраждала Сміла, де 11 людей отримали поранення, а будівлі та навчальні заклади були зруйновані.